

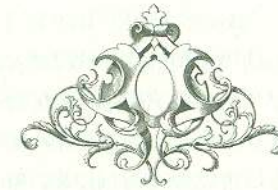

*Вавилонську вежу іноді називають Зливником людства.
Її неосяжність, розмаїття кільцівств, таємничі
та розкішні висоти невтримно ваблять усіх
відвідувачів. Нас тягне до неї, як воду до водостоку.*

Вступ до «Великого путівника Вавилонською вежею для кожного»
(14-те видання)

Частина I

Підвал і Зала

Розділ перший

Вавилонська вежа найбільше славиться виготовленням шовкових шат і дивовижних дирижаблів, але відвідувачі знайдуть і нематеріальні товари експорту. Химери, пригоди і романтика – ось справжній промисел Вежі.

«Великий путівник Вавилонською вежею для кожного», I. V

Подорож потягом від узбережжя до пустелі, серед якої, наче бивень із земляної щелепи, здіймалася Вавилонська вежа, тривала чотири дні. Спочатку проїхали пасовиська, поцятковані худобою на нагулі й нудними хутірцями, а далі потяг здирався на посмуговані снігом гори, де кондори гніздилися в кублах завбільшки зі стіг сіна. Це вже вони заїхали від дому далі, ніж будь-коли. Спустилися сланцевим передгір'ям (він сказав: ніби поле потрощених чорних шкільних дощок), поміж кипарисами (вона сказала: як розкриті парасольки від сонця) і нарешті в'їхали в посушливу улоговину. Над землею кольору заіржавілих ланцюгів здіймався пил, обліплюючи все довкола.

Пустеля була аж ніяк не пустельна. Потяг прямував в одному напрямку з незліченною кількістю караванів, кожен з яких – звивиста низка коліс, копит і ніг. Від самого ранку подорожніх прибувало дедалі більше, їхні потоки ширилися, аж поки не злилися в таку щільну юрбу, що потяг сповільнив хід, ледве повз. Здавалося, їхній вагон продирається крізь бурхливий потік диліжансів і запряжених волами возів, поміж туристів, пілігримів, мігрантів і купців з усіх куточків величезної країни Ур.

Томас Сенлін і Маріам, віднедавна його дружина, роздивлялися цей людський звіринець крізь відчинене вікно залитого сонцем спального вагона. Її невагома порцеляново-біла рука лежала поверх його довгих пальців. Ось проїхав розвальцем невеликий кінний загін – солдати у червоній на грудях формі на золотисто-солових паломіно вклинилися поміж верблюдів родини в картатих хустках. Трубили слони, заглушуючи перестук потяга, а високо вгорі, тут і там на суховіях, ліниво пливли дирижаблі, неухильно дрейфуючи до Вавилонської вежі. Їхні балони по-святковому вигравали барвистими візерунками.

Відтоді як потяг повернув до Вежі, вони вже не бачили її величний шпиль з вікна вагона. Що не завадило Сенліну його описувати:

– Щодо кількості ярусів точиться багато суперечок. Одні вчені кажуть, що їх п'ятдесят два, інші – що шістдесят. Знизу неможливо порахувати, – Сенлін навів ще один факт, якими засипав юну дружину під час подорожі. – Дехто, переважно повітроплавці й містики, каже, ніби бачив верхівку Вежі. Звісно, не наводячи жодних доказів на підтвердження похвальби. Важко повірити, але деякі з цих шукачів навіть стверджують, ніби Вежу ще добудовують.

Такі тривіальні факти його заспокоювали, як і загалом усі факти. Томас Сенлін був стриманий і боязкий від природи, тож черпав упевненість із графіків, режимів та записів.

Маріам чемно кивала, та вочевидь більше цікавилася людським парадом за вікном. Її великі зелені очі вражено металися від однієї екзотичної цікавинки до іншої: якщо Сенлін лише спостерігав, то вона всотувала. Сенлін знав: на відміну від нього, Маріам захоплювали видовища і юрмиська, хоч удома їй нечасто випадало їх бачити. Карнавальна процесія за вікном аж ніяк не нагадувала Ісо – побите сіллю рибальське селище, звідки вони сюди їхали сотні миль. То був єдиний дім, який Маріам знала, хіба ще консерваторія для дівиць, де вона провчилася чотири роки. В Ісо було два паби, картярський клуб і міська ратуша, яка водночас слугувала бальною залою за потреби. Далеко не мегаполіс.

Маріам аж підскочила на сидінні, коли несподівано близько виринула голова верблюда. Сенлін хотів було заспокоїти її власним прикладом, але й сам не стримав зойку, коли верблюд пирхнув на них теплою слиною. Роздратований, що втратив на мить пристойний вигляд, він прочистив горло і відігнав верблюда хустинкою.

Чайний посуд, що їм принесли зі сніданком, ураз заторохкотів, задзвеніли ложечки в порожніх чашках – це машиніст загальмував, і потяг майже спинився. Томас Сенлін відкладав гроші та планував цю подорож впродовж усієї кар'єри. Йому хотілося побачити чудеса, про які він так багато читав. І хоч яким випробуванням для його нервів це мало б стати, він покладався на власну врівноваженість та інтелект. Піднятися на Вавилонську вежу, навіть на невелику висоту – найбільша його амбіція, тож Сенлін був приємно схвильований. Дивлячись на нього, ніхто і не здогадався б: він мав собі за правило триматися холодно й відсторонено, ховаючи внутрішні виплески емоцій. Так він поведився в класній кімнаті. І вже не вмів інакше.

Ось за вікном пролетів дирижабль, так низько, що троси зачепили голови людей із натовпу. Сенлін здивувався: чому він так низько спустився чи лише щойно здіймається? Маріам

голосно розсміялася й затулила рота рукою. Сенлін витріщився на капітана – той, дико розмахуючи руками, наказав команді збільшити вогонь і підняти троси, що швидко й виконали серед загальної паніки, але юнак із натовпу вже встиг схопитися за один із шнурів. Шукача пригод миттю піднесло над натовпом, лиш ноги майнули над вагоном, а тоді потягнуло вгору, і він щезнув з очей.

Із землі це здавалося мало не комічним, але в Сенліна похололо всередині від думки, як юнак летить високо над безладною юрбою, тримаючись тільки силою рук. Власне, уся ця коротка сцена здалася йому такою химерною, що він вирішив просто викинути її з голови. У путівнику Ринок називали галасливим. Схоже, дещо применшили.

Він ніколи не сподівався, що подасться в цю мандрівку на медовий місяць. Ба більше, й уявити собі не міг, що знайде жінку, яка захоче з ним одружитися. Маріам була від нього молодша на десяток років, але у свої тридцять п'ять Сенлін не бачив у їхньому шлюбі нічого особливого. У селищі, проте, вважали інакше. Мешканці Ісо, розташованого на стрімких берегових скелях над океаном Ніро, підозріло сприймали будь-що поза традиційним чергуванням припливів-відпливів і рибальських сезонів. Утім, Сенлін – директор та єдиний учитель місцевої школи – загалом не зважав на плітки, хоч наслухався їх, безумовно, багато. На його думку, плітки – розвага для неосвічених, і одружився він не для того, щоб пожвавити комусь розмову за сніданком.

Він одружився з цілком практичних міркувань.

Маріам була для нього гарною парою. Добродушна і начитана, вдумлива, але не похмурна, вихована, але не холодна. Вона толерувала довгі години його студювань і мовчазність, яку інші часто мали за стоїцизм. Вона ж, мабуть, одружилася з ним, бо він був добрий, врівноважений та мав надійну роботу. Він заробляв п'ятнадцять шекелів на тиждень, що на рік ста-

новило тринадцять мін – аж ніяк не великі статки, проте цілком вистачало на пристойне життя. І вона точно не вийшла за нього через його привабливу зовнішність. Хоч окремі риси були досить гарні, загалом обличчя здавалося витягнутим і недоладним. Учні прозвали його Осетром, бо довготелесий, худий і кістлявий.

Звісно, Маріам теж мала кілька чудернацьких звичок. Вона читала книжки на ходу, дорогою до селища, про що свідчили подерті спідниці й часто подряпані коліна. Зовсім не боялася висоти й іноді видиралася на дах подивитися, як на обрії майорять вітрила близьких кораблів. Вона чудово грала на піаніно, але водночас люто. Співала, як божевільна русалка, тарабанячи по клавішах балади та ріли так, що піаніно після неї треба було настроювати. І все-таки її дивацтва переважно викликали в людей захоплення, їм подобався шарм Маріам, і її часто просили зіграти в місцевих пабах. Навіть гіркі сірі зими рибальського селища не могли приборкати її палкості. Її шлюб з Осетром усіх трохи спантеличив.

Сьогодні Маріам одягнулася по-дорожньому: спідниця до колін оливково-брунатного кольору і проста біла блузка. Рудокаштанові кучері вона сховала під дещо ексцентричний корковий шолом, який пофарбувала на червоно, що Сенліну не дуже сподобалося, але Маріам його переконала, що так її легше буде знайти в натовпі. Сенлін був одягнений у тонкий сірий вельветовий костюм – занадто легковажний, на його думку, навіть для подорожей. Але Маріам сказала, що він модний і трохи грайливий – ну і, зрештою, якраз для медового місяця, хіба ні?

Спритний хлопчик у грубому жилеті з козячої шкіри видерся по стіні вагона з хлібними кільцями, нанизаними на руку. Сенлін купив у нього одне, і вони з Маріам ласували теплим дріжджовим кільцем із хрусткою скоринкою, доки потяг підповзав до Центрального Вавилонського вокзалу, де сходилися численні колії.

Медовий місяць довелося підлаштувати під навчальний рік. Можна було б вибрати зручніший і дешевший варіант – готель на березі моря чи замиський будиночок, щоб усамітнитися на вихідні. Але Вавилонська вежа – щось значно більше, ніж місце для відпочинку. Це цілий світ, зведений на фундаменті корінної породи¹. Ще юнаком Сенлін читав про культурний вплив Вежі на театр і мистецтво, про її наукові досягнення і складні технології. Казали, що на верхніх рівнях Вежі є навіть електроенергія – небачена досі річ, за винятком кількох найбільших міст Ура – у вільному доступі. То був маяк цивілізації. Побутувала давня приказка: «Не земля струшує Вежу, а Вежа струшує землю».

Потяг остаточно спинився, хоча за вікном не було видно жодної станції. Провідник повідомив, що доведеться виходити, бо потяг не може проїхати такими залюдненими коліями. Ніхто й не здивувався. Після кількох днів, коли вони сиділи і погойдувалися у вагоні, їм обом навіть хотілося пройтися. Сенлін узяв обидві дорожні сумки: свій шкіряний портфель та її скромну скриню-валізу з ручкою і на великих коліщатках. Наполіг, що впорається сам.

Поки вона, перш ніж вийти з вагона, підсмикувала халяви коричневих шкіряних черевичків і розгладжувала спідницю, Сенлін зачитував три життєво важливі поради зі свого примірника «Великого путівника Вавилонською вежею для кожного». Перше: тримайте гроші при собі. (Перед тим як вирушити в подорож, він попросив місцевого кравця пришити потаємні кишені до пояса його штанів і подолу її спідниці.) Друге: не подавайте жебракам. (Це їх лише заохочує.) І останнє: не випускайте супутників з поля зору. Сенлін попросив Маріам повторити всі пункти, поки вони поспіхом ішли міжвагонним коридором, встеленим золотистим килимом. Вона повторила, хоч і жартома.

¹ Корінна порода – переважно зцементована гірська порода, що залягає на місці свого утворення і не зазнала змін від процесів вивітрювання (*тут і далі – примітки перекладача*).

– Четверте правило: не цілуйте верблюдів.
– Це не четверте правило.
– Скажи це верблюдам! – відказала вона, ступаючи підстрибом.

І все-таки їх приголомшило юрмище під сходами потяга. Натовп гуснув довкола них, як желе. Спочатку вони й поворухнутися не могли. Лисий чолов'яга в залізному нашійнику та з величезним конопляним мішком на плечі штовхнув Сенліна на жінку з червоними очима – та п'яно розсміялася, відштовхнула його назад і миттю зникла в людській трясовині. Хтось передав над їхніми головами клітку з наполоханими канарками – і їм на плечі посипалося смердюче пір'я. Більше ніж десяток жінок у чорних шатах, паломниці якоїсь таємної віри, проходячи повз, тернули їх стегнами, наче величезними кулькопідшипниками. Навколо них вовтузилися, зв'язані між собою однією мотузкою, немиті діти з тацями запашних штучних квітів із тканини, іграшковими дзигами та зацукрованими фруктами. І ні доріг, ні бруківки, ні бордюрів – лиш залізничні колії та іржаво-червона земля під ногами.

Сенліна все це так приголомшило, що на якусь мить він заляк, немов неживий. Вереск торговців, виляск брезенту на вітрі, брязкіт збруї і гамір десяти тисяч чужих голосів зливалися у фоновий шум, який хіба що перекричати. Маріам схопила Сенліна ззаду за ремінь, ближче до середини спини, повертаючи його до тям і підштовхуючи вперед. Він знав, що тут не можна стояти просто так. Глибоко вдихнув і зробив перший крок.

Їх затягнуло в лабіринт торгових наметів, візків і хитких столів. Проходи між ятками перепліталися, немов дитячі карлючки. Повсюдно над головою звисали тимчасові бамбукові балки, вгинаючись під вагою джутових килимків, вінків із цибулі, перфорованих бляшаних ліхтариків і плетених шкіряних ремнів. Натягнуті яскраві смугасті тенти майже повністю затуляли